

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-р Искра Василева Баева от Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, професионално направление 2. 2. История и археология, научна област „Съвременна история”

Относно: дисертационен труд на доц. д-р Мария Андонова Пиргова на тема „Конвергентните политики – един от историческите вектори на глобалната епоха” за придобиване на научната степен „доктор на политическите науки“ по професионално направление 3.3. „Политически науки”

Представената за обсъждане дисертация на доц. д-р Мария Пиргова за присъждане на научната степен „доктор на науките” е посветена на интересен и по мое мнение незагубващ актуалността си проблем, който има както пряка, така и косвена връзка с историята, която е моето научно поприще. Това е и основанието ми да се опитам да оценя научните качества на този труд.

Ще започна с по-обща оценка за характеристиките на дисертацията „Конвергентните политики – един от историческите вектори на глобалната епоха “. Тя е разработена във внушителния обем от 388 маш. стр., структурирана е класически в три части, подредени според основните проблеми – теоретична обосновка на понятието през призмата на тезите на споделящите го изтъкнати мислители; търсене на историческите му приложения в развитите капиталистически страни, при което ударението е поставено върху Великобритания, Германия, Съединените щати, Франция, Швеция; и накрая – търсенето на проектите му в социалистическите страни върху опита на Съветска Русия/Съветския съюз и Китай. За написването на дисертацията е използвана литература от различни научни сфери, състояща се от 267 позиции с разнообразен характер – научни изследвания, текстове на политици и икономисти, спомени, учебници и др. Изследването показва желанието на авторката да представи чисто теоретичните постановки в съпоставка с конкретното приложение на конвергентните политики в различни държави, което напълно отговаря и на историческия подход.

Образователният и научният път на доц. д-р Мария Пиргова естествено води до темата на дисертацията. Мария Пиргова е завършила специалност социология във Философския факултет на МГУ „М. В. Ломоносов” с дипломна работа, посветена на понятието „развит социализъм” в България, специализирала е в Германия по теми, свързани със социалните структури и социалната държава. В продължение на почти четири десетилетия тя преподава политология във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, което, поне според мен, има огромно значение за развитието и на изследователската ѝ дейност, тъй като новите идеи могат най-успешно да бъдат апробирани и дискутирани пред специализирана публика, каквато е студентската.

В центъра на дисертацията е поставена популярната през ХХ в., но най-вече през 70-те години теза за възможността от сближение и взаимно проникване, сиреч конвергенция между влезлите в голямото противопоставяне Студена война социално-икономически системи на капитализма и социализма. В дисертацията тази тема е разгледана под малко по-различен ъгъл, тъй като доц. д-р Мария Пиргова е разширила съдържанието на конвергенцията както във времето, така и като исторически проявления – върнала се е във времето значително преди ХХ в. и е потърсила и открила най-различни видове конвергентни политики.

Основната хипотеза на Мария Пиргова е формулирана по следния начин: *„взаимодействието на капиталистическите и социалистическите модели на модерни държави в индустриалната епоха води до възможността двата модела да съществуват и да се развиват паралелно с различни темпове по модерния път, независимо от идеологическото противопоставяне”* (с. 13). Тази теза не е съвсем нова, тъй като можем да я открием още в епохата на Студената война и по-точно в етапа на разведряването, достигнало своя апогей през 70-те години. Но в дисертацията тезата на доц. д-р Мария Пиргова е защитена и обоснована не само с помощта на мащабното изследване на идеите за сближаване и заимстване на определени идеи и политики от времето на Студената война, а в много по-широк исторически период. Ново в подхода на доц. д-р Мария Пиргова е и поставянето на идеите за конвергенция между капиталистически и социалистически решения при справянето с обществените предизвикателства в рамките на

по-общия процес на глобализация, а и при доста разширено разбиране на понятието конвергенция.

За мен особено голям интерес представляват втората и третата част на дисертацията, които се опират почти изцяло на историческото развитие на няколко страни от три континента в продължение на век и половина. Съвсем очевидно е, че това е огромен фактологически материал, макар и подбран само по показателя за съответствие с конвергентността. По тази причина нямам намерение да анализирам всички представени случаи, а ще се спра само на някои. Като цяло смятам за удачен предложения подбор на държавите, които в различни периоди от избраната историческа епоха са играли водеща роля в европейското и световното развитие. Но както става при всяко обобщение, често се губи прецизността, особено като се има предвид колко различни са историографските интерпретации.

Приемайки анализа в дисертацията, който показва наличието на периодични прояви на стремеж към конвергенция на различни методи при организацията на обществото с цел по-ефективното му развитие, особено по време на криза, искам да отправя и някои забележки към историческата част на дисертацията. Струва ми се, че в главата, посветена на британската история на конвергенцията, би трябвало да се обърне по-голямо внимание на управлението на лейбъристите след Втората световна война, които извършват най-мощните национализации в тази страна и в много по-голяма степен могат да се нарекат привърженици на конвергенцията, отколкото „третопътниците“ на Тони Блеър от последното десетилетие на XX в.

Като препоръка бих добавила, че за обогатяване на изследването би представлявал интерес и анализът на италианския фашизъм, тъй като създадената от Мусолини корпоративна система в най-голяма степен се доближава до идеята за съчетаване на интересите на труда и капитала и е провъзгласена за установяване на класов мир (Бенито Мусолини неслучайно започва политическата си кариера като социалист). Имам забележки и по отношение на интерпретацията на „новия курс“ на Франклин Д. Рузвелт, чието наименование идва по-скоро от нова сделка (new deal), отколкото от „ново раздаване“ (с. 223), но забележката ми е за друго. Трудно мога да се съглася с определянето на „новия курс“ на Рузвелт като държавен капитализъм, тъй като в

Съединените щати никога не се реализира идеята за етатизъм, както правят европейските държави, изправени пред предизвикателствата на кризите (както икономически, така и военни). Значително по-вярна е друга констатация от дисертацията, а именно, че при „новия курс“ държавата съсредоточава в ръцете си огромна регулативна сила (с. 225). Тези забележки в ни най-малка степен не променят оценката ми за цялостния изследователски потенциал на дисертацията.

Основните тезиси на дисертацията вече са били предложени на публично обсъждане с публикациите на доц. д-р Мария Пиргова, осъществени през последното десетилетие. Авторефератът отговаря на изискванията, а формулирането на научните приноси на дисертацията е убедително.

Общата ми оценка за дисертацията на Мария Пиргова „Конвергентните политики – един от историческите вектори на глобалната епоха” е положителна. Според мен, тя напълно отговаря на изискванията за дисертационен труд, авторката убедително реализира поставените задачи и защитава декларираната хипотеза. Всичко това ми дава основание да заявя убеждението си, че на Мария Пиргова може и трябва да бъде присъдена научната степен „доктор на науките” по професионалното направление 3. 3. Политически науки, за което ще гласувам.

26 май 2018 г.

проф. д-р Искра Баева